

(Tiếp theo kỳ trước)

II. Các giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng các công cụ chính sách tiền tệ

1. Lãi suất cơ bản

-Đối với đồng nội tệ để lãi suất cơ bản đi vào thực tế thị trường, trong quá trình điều hành cần phải giải quyết các vấn đề mang tính cơ bản sau:

+Về cơ sở xác định mức lãi suất cơ bản:

Lãi suất cơ bản phải mang tính hướng dẫn để hình thành lãi suất thị trường. Do đó, nó phải đảm bảo giải quyết được lợi ích kinh tế của các chủ thể kinh tế: người gửi tiền, chi phí hoạt động của TCTD, lợi nhuận của ngành và mức sinh lợi bình quân của nền kinh tế. Mức lãi suất xác định phải có tác động tích cực đến quá trình luân chuyển vốn trong nền kinh tế phục vụ cho công cuộc công nghiệp hóa và hiện đại hóa đất nước, nhưng cũng tạo môi trường cạnh tranh cho các TCTD. Vì thế, lãi suất làm căn cứ để xác định lãi suất cơ bản hợp lý nhất sẽ là lãi suất huy động cộng với biên độ dao động. Và lãi suất huy động của các NHTM được chọn để xây dựng lãi suất cơ bản là lãi suất của bộ phận vốn huy động chiếm tỷ trọng cao nhất. Trên cơ sở lãi suất cơ bản được công bố dựa trên cơ sở lãi suất huy động, các TCTD tìm kiếm nguồn vốn huy động với lãi suất thấp hơn lãi suất cơ bản và cho vay với lãi suất cao hơn lãi suất cơ bản thì sẽ có hiệu quả, NHNN giảm thiểu sự quản lý bằng mệnh lệnh hành chính.

Lãi suất cơ bản phải phản ánh được thực tế cung cầu vốn của thị trường, do đó việc xác định nhóm các TCTD để làm cơ sở xây dựng mức lãi suất cơ bản là không phù hợp, và chưa bao quát hết hoạt động của hệ thống NHTM, TCTD trong nền kinh tế. Trên thực tế NHNN sẽ chọn các NHTM có quy mô lớn, hiện nay chủ yếu là các NHTM quốc doanh, có thể mạnh về quy mô vốn sẽ cho vay với lãi suất thấp. Còn đối với các NHTM, các TCTD có quy mô nhỏ khi áp dụng mức lãi suất cơ bản được công bố sẽ gặp rất nhiều khó khăn. Vì vậy, cơ sở xác định lãi suất cơ bản cần mở rộng các TCTD trong nền kinh tế không nên quy định là nhóm các TCTD, để lãi suất cơ bản khi được xác định mang tính tiêu biểu.

+Điều hành công cụ lãi suất cơ bản phải gắn với tiến trình thực hiện tự do hóa tài chính, cần phải có sự linh hoạt trong từng thời điểm thích hợp:

Trước mắt, NHNN đã thực hiện lãi suất thỏa thuận, bỏ cơ chế điều hành lãi suất cơ bản qua ấn định biên độ dao động, trần lãi suất cho vay. Như vậy, để lãi suất cơ bản còn phát huy tác dụng là công cụ, điều hành hướng dẫn lãi suất thị trường cần thiết phải điều chỉnh mức lãi suất cơ bản cho hợp lý, giảm chênh lệch giữa lãi suất cơ bản với lãi suất trung bình thị trường. Mức lãi suất cơ bản NHNN công bố trên thị trường mang tính "quy tụ", hướng dẫn TCTD xây dựng mức lãi suất kinh doanh dựa trên cung cầu vốn trên thị trường hợp lý, hạn chế những biến động vốn lớn.

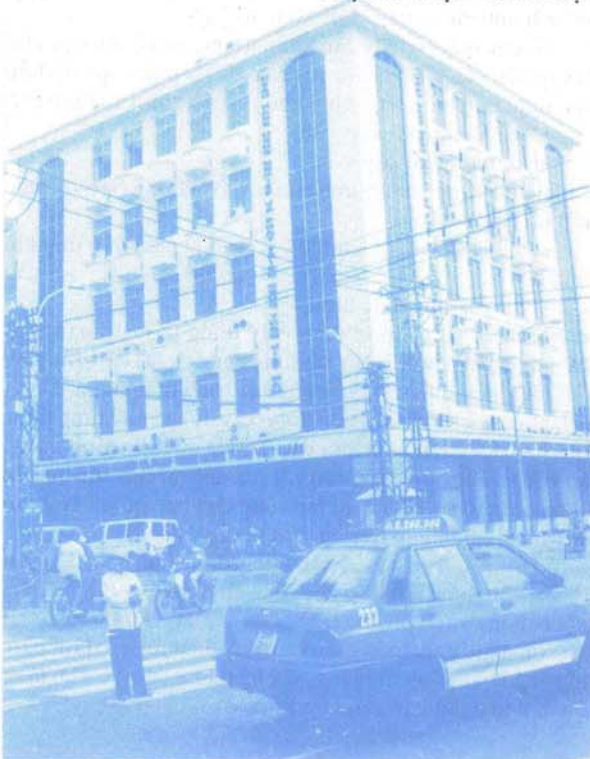
Cùng với quá trình đẩy mạnh hoạt động của thị trường tiền tệ, NHNN chuyển cơ chế điều hành lãi suất cơ bản sang cơ chế điều hành hệ thống lãi suất gồm lãi suất tái cấp vốn, mức lãi suất cao nhất thể hiện tính chỉ đạo điều tiết lãi suất thị trường, thực hiện vai trò NHNN là người cho vay cuối cùng. Lãi suất trên thị trường mở kết hợp với lãi suất trên thị trường liên ngân hàng, thực hiện chi phối lãi suất huy động

và cho vay giữa các TCTD.

-Đối với lãi suất cho vay bằng ngoại tệ: Quyết định số 718/2001 về tự do hóa lãi suất cho vay ngoại tệ bằng USD là phù hợp với cơ chế thị trường và thông lệ quốc tế. Lãi suất cho vay bằng ngoại tệ không còn ràng buộc biên độ, và do các TCTD ấn định dựa trên cơ sở lãi suất thị trường quốc tế và cung cầu ngoại tệ trên thị trường, sẽ tác động rất tích cực đến thị trường tiền tệ trong nước. Các TCTD sẽ chủ động hơn trước những biến động về lãi suất trên thị trường, giảm thiểu rủi ro trong hoạt động kinh doanh nguồn vốn ngoại tệ. Trong bối cảnh nền kinh tế mở, lãi suất ngoại tệ không những chịu sự chi phối về cung cầu vốn trong nước, mà còn chịu sự chi phối rất lớn của Cục dự trữ liên bang Mỹ và thị trường tài chính quốc tế, nên cơ chế điều hành lãi suất theo hướng tự do hóa sẽ phản ánh đúng đắn thực tế tình hình cung cầu vốn ngoại tệ của nền kinh tế.

NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG CÁC CÔNG CỤ CHÍNH SÁCH TIỀN TỆ CỦA NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM

Thạc sĩ DIỆP GIA LUẬT

Ảnh Nguyễn Ngọc Đạo

Đặc điểm thị trường tiền tệ Việt Nam cho thấy nguồn cung vốn ngoại tệ quy mô nhỏ, chịu sự chi phối của một số ngân hàng thương mại quốc doanh lớn, sự liên kết thỏa thuận với nhau để chi phối thị trường là có thể xảy ra. Đồng thời, lãi suất cho vay ngoại tệ dựa trên sự thỏa thuận cũng dẫn đến phân hóa khách hàng, tình trạng bất bình đẳng giữa các thành phần kinh tế trong việc tiếp cận nguồn vốn ngoại tệ ngân hàng ngày càng tăng. Khi thực hiện tự do hóa lãi suất cho vay ngoại tệ, NHNN không thể áp dụng những biện pháp hành chính để điều tiết lãi suất và kiểm soát thị trường. Như cơ chế này làm cho mối tương quan giữa lãi suất nội tệ và lãi suất ngoại tệ, giữa tỷ giá và lãi suất trở nên mất thiết hơ, cho nên NHNN sử dụng các công cụ gián tiếp để điều tiết lãi suất cho vay bằng ngoại tệ trên thị trường khi cần thiết như công cụ: lập quỹ ngoại hối, quỹ bình ổn tỷ giá, giám sát thị trường để có những can thiệp bằng nghiệp vụ ngoại hối linh hoạt, kết hợp nghiệp vụ thị trường mở, điều chỉnh lãi suất cơ bản tác động vào khối lượng vốn nội tệ...

2. Tái cấp vốn

-Việc cho vay theo các hình thức tái cấp vốn, tái chiết khấu chỉ nên thực hiện khi NHNN thực sự đóng vai trò "Người cho vay cuối cùng" để đảm bảo an toàn cho hoạt động của toàn hệ thống NHTM. Nói cách khác NHNN cần khuyến khích các ngân hàng chủ động tham gia vào thị trường nội tệ liên ngân hàng và thị trường ngoại tệ liên ngân hàng. NHNN chỉ can thiệp vào thị trường để đảm bảo khả năng thanh toán cho các NHTM, sau khi các NHTM đã thực hiện vay mượn lẫn nhau.

+NHNN can thiệp vốn vào thị trường qua 2 hình thức cho vay tái chiết khấu và tái cầm cố, NHNN cần mở rộng hình thức cho vay tái chiết khấu các chứng từ có giá nhằm đảm bảo nhu cầu vốn cho thị trường, tính an toàn và hiệu quả hoạt động của thị trường.

+Lãi suất tái cấp vốn được điều chỉnh linh hoạt phù hợp với mục tiêu của chính sách tiền tệ.

-Trước mắt NHNN cần khẩn trương ban hành quy chế tái cấp vốn của NHNN đối với các TCTD phù hợp với điều kiện thực tiễn hiện nay. Quy chế tái cấp vốn xác định rõ:

- +Nguyên tắc tái cấp vốn.
- +Đối tượng tái cấp vốn.
- +Tình trạng kinh doanh của các TCTD khi NHNN thực hiện tái cấp vốn.
- +Những điều kiện cụ thể các TCTD phải đáp ứng khi tái cấp vốn.
- +Phương thức thực hiện.

Trên cơ sở pháp lý được xây dựng thông thoáng, rõ ràng, đảm bảo cho NHNN sử dụng công cụ tái cấp vốn linh hoạt, đạt hiệu quả cao, gần với quá trình tự do hóa. Đồng thời, khi quy chế tái cấp vốn được xây dựng cũng từng bước làm thay đổi cách nhìn của các TCTD đối với công cụ tái cấp vốn và chủ động tiếp cận với cửa ngõ tái cấp vốn qua thị trường tiền tệ có hiệu quả, mở rộng tầm bao quát nâng cao vai trò điều hành thị trường tiền tệ của NHNN.

-Trong thời gian tới, NHNN vận dụng linh hoạt công cụ tái cấp vốn được kết hợp với công cụ nghiệp vụ thị trường mở tác động vào vốn khả dụng của các TCTD. Công cụ tái cấp vốn được thực hiện gián tiếp qua tín dụng có đảm bảo, mở rộng hoạt động tín dụng của hệ thống các TCTD, tăng vốn đầu tư ngắn hạn cho nền kinh tế.

3. Nghiệp vụ thị trường mở

-Cần nghiên cứu thiết lập cơ chế để NHNN có thể nắm giữ một số lượng trái phiếu chính phủ, tín phiếu kho bạc mua trên thị trường sơ cấp hoặc trên thị trường thứ cấp, từ đó có công cụ để chủ động tham gia điều hành thị trường thị trường mở.

-Nghiệp vụ thị trường mở chỉ phát huy hết hiệu quả là một công cụ gián tiếp thực thi chính sách tiền tệ khi tâm tác động của nó bao quát đến tất cả các TCTD. Hiện nay, nghiệp vụ thị trường mở còn rất mới đối với Việt Nam, các TCTD chưa hiểu biết nhiều về thị trường này. Vì vậy, cần phải tuyên truyền, hướng dẫn để các TCTD hiểu sâu và nhìn nhận đây như là một phương cách đáp ứng nhu cầu vốn khả dụng nhanh nhất.

-Gia tăng số lượng chứng khoán có kỳ ngắn 3 tháng, 6 tháng và 9 tháng để làm tăng khối lượng hàng hóa trên thị trường và tính khả dụng trong các giao dịch. Trong thời gian qua, khối lượng hàng hóa loại này chiếm tỷ trọng ít cho nên khi đã mua trên thị trường sơ cấp, các tổ chức tài chính không muốn bán lại trên thị trường thứ cấp, mà coi đó là vốn đầu tư hơn là sử dụng để điều tiết khả năng tiền mặt.

-Mở rộng nghiệp vụ mua bán có kỳ hạn trên thị trường mở để làm tăng khối lượng chứng khoán giao dịch trên thị trường. Trong khi khối lượng và chủng loại chứng khoán ngắn hạn đưa vào thị trường ít, giao dịch kỳ hạn sẽ giúp giải tỏa được tình trạng khan hiếm hàng hóa. Mặt khác, nghiệp vụ giao dịch kỳ hạn cũng làm tăng khả năng can thiệp của NHNN vào thị trường để điều tiết lượng tiền trong lưu thông.

-Đẩy mạnh tiến trình hiện đại hóa công nghệ ngân hàng, thiết lập mạng lưới thông tin liên lạc với tất cả các TCTD, từ đó, NHNN có thể xác định đúng đắn tình hình vốn khả dụng của toàn hệ thống. Với cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại, tạo điều kiện thuận lợi cho các thương vụ giao dịch tiến hành nhanh chóng, thuận lợi, giảm thiểu chi phí nâng cao hiệu quả công cụ nghiệp vụ thị trường mở của NHNN.

4. Tỷ giá hối đoái

- Cần phải xác định rõ mục tiêu điều hành công cụ tỷ giá trong thời gian tới:

- + Tỷ giá phải ổn định tương đối.
- + Hỗ trợ, khuyến khích xuất khẩu, kiểm soát nhập khẩu, cải thiện cán cân thanh toán, tăng dự trữ ngoại tệ cho đất nước.

+ Tỷ giá phải linh hoạt, phản ánh ngày càng sát thực quan hệ cung cầu trên thị trường, tạo điều kiện cho các doanh nghiệp chủ động hơn trong kinh doanh nhưng vẫn đảm bảo vai trò kiểm soát của NHNN.

- Tiếp tục đẩy mạnh thực hiện cơ chế điều hành tỷ giá linh hoạt, bám sát diễn biến thị trường và tình hình kinh tế trong và ngoài nước. NHNN chủ động can thiệp vào thị trường ngoại hối bằng các công cụ và nghiệp vụ điều hành cung cầu ngoại tệ gián tiếp, không để xảy ra những cơn sốt đột biến. Để tiến tới tự do hóa tỷ giá, trước mắt tiếp tục nội rộng quy định về biên độ tỷ giá trong giao dịch, sau đó tiến tới bỏ hẳn các quy định mang tính hành chính này.

- Xây dựng quỹ bình ổn hối đoái, chủ động can thiệp vào thị trường trong những trường hợp có biến động lớn. Đồng thời, đẩy mạnh việc vận dụng các nghiệp vụ ngoại hối để điều tiết cung cầu vốn ngoại tệ trên thị trường, đặc biệt là nghiệp vụ hoán đổi ■